Tekniska Museets föremålssamlingar - en bildsvit

Den redogörelse för Tekniska Museets föremålssamlingar som utlovades i 1974 års utgåva av Dædalus följer här i form av en svit bilder från samlingarna vid olika tider och tillfällen, sammanställda av föreståndaren för samlingarna intendenten Gunnar Pipping och medlemmen av redaktionskommittén Hans Hylander.

Ett museum i vardande

Tekniska Museet började sin verksamhet i lokaler som välvilligt upplåtits av Ingenjörsvetenskapsakademien i akademiens fastighet vid Grev Turegatan i Stockholm. Där fanns plats för ett blygsamt kansli, ett litet magasin för föremål och en lokal som kunde användas för utställningar. Länge dröjde det emellertid ej förrän föremål erbjöds museet i sådan utsträckning, att deras mottagande vållade museiledningen stora bekymmer. På sina inventeringsresor måste museiintendenten allt oftare be tilltänkta donatorer att behålla sina dyrgripar till dess museet blev i stånd att ta emot dem. Många föremål måste dock tas om hand omedelbart, och för dem blev det nödvändigt hyra lokaler på skilda håll i huvudstaden. När antalet sådana depåer vuxit till 13, blev museet nödsakat bygga ett stort plåtskjul i Frihamnen, och detta kom att vara i bruk långt efter det att museet fått en egen byggnad.

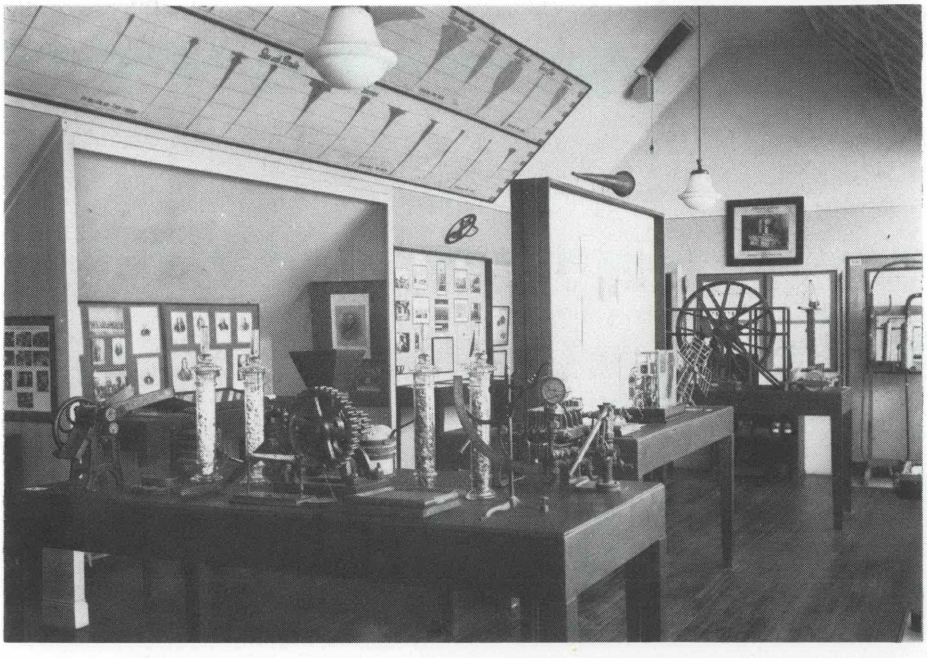

Museets ekonomi tillät blott undantagsvis att föremål inköptes till samlingarna. Det mesta som kom dit utgjordes av gåvor. Såväl bland det inköpta som bland gåvorna fanns ömtåliga och oersättliga föremål. För dem användes i första hand magasinsutrymmet i IVA:s hus, där föremålen efter vederbörlig registrering fick sin plats i tomma sockerlådor — enkelt och praktiskt.

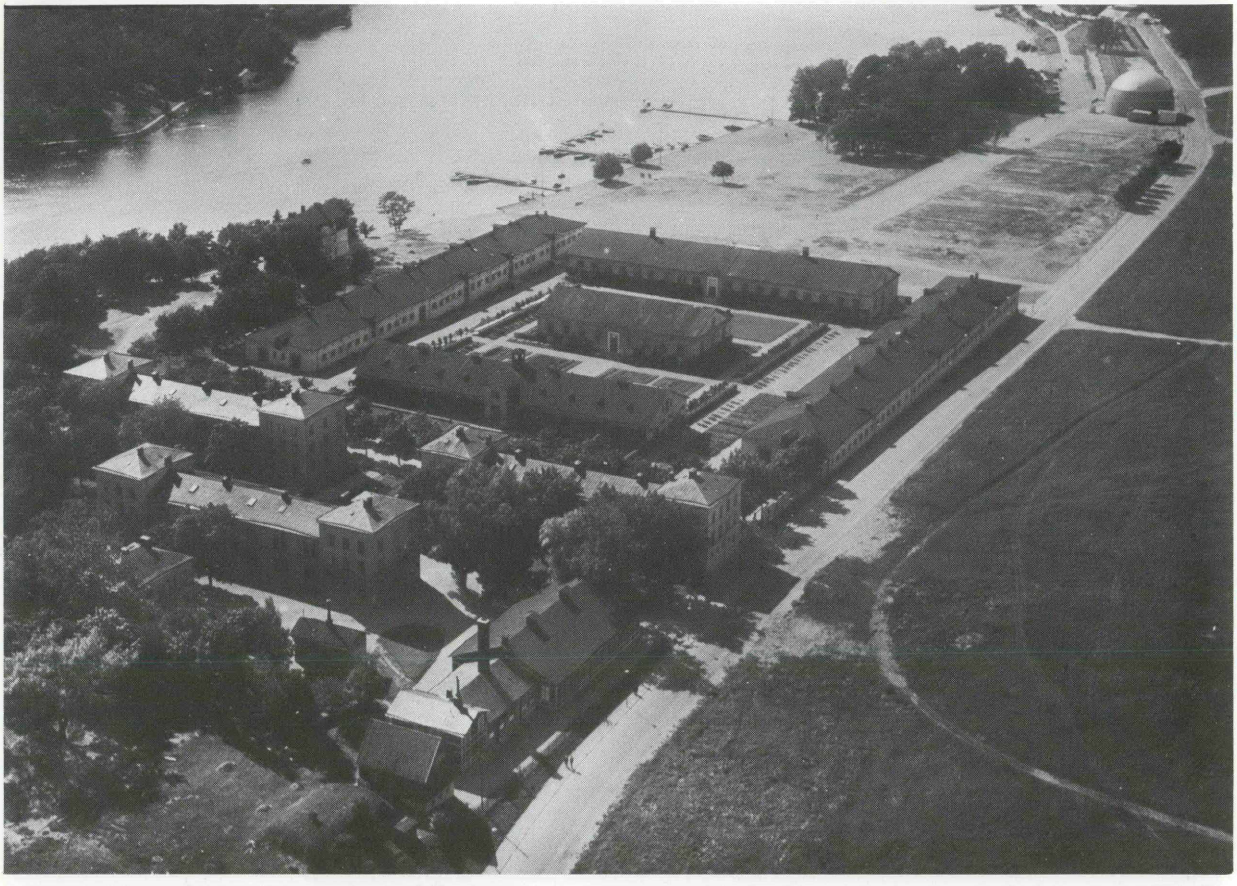
Samlingarna växer, en ringa del ställs ut

Det första utrymme för större föremål som museet blev i tillfälle att utnyttja utgjordes av ett vinterstall vid de gamla pontonjärkasernerna på Kungsholmen. Denna lokal kunde museet disponera till 1929. Där hade då samlats 350 ton gamla maskiner, fordon, verktyg och redskap.

Redan 1926 kunde en liten utställning av föremål ur museets samlingar anordnas i ateljévåningen i IVA:s hus. Den hölls öppen på vardagarna under kontorstid och även vissa tider på söndagarna.

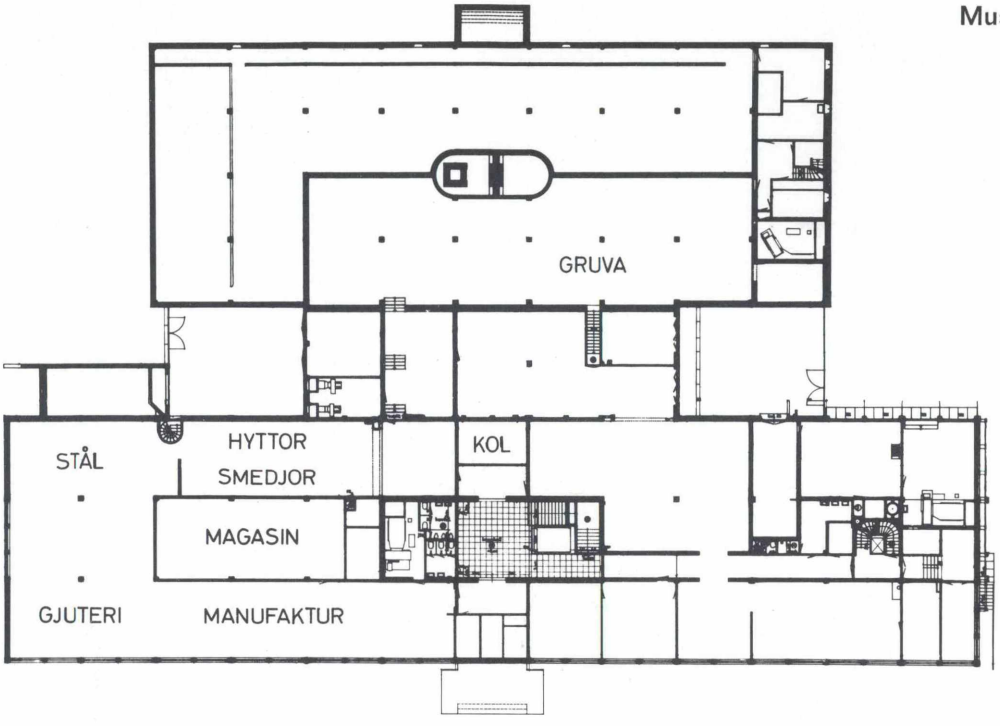
Museiområdet

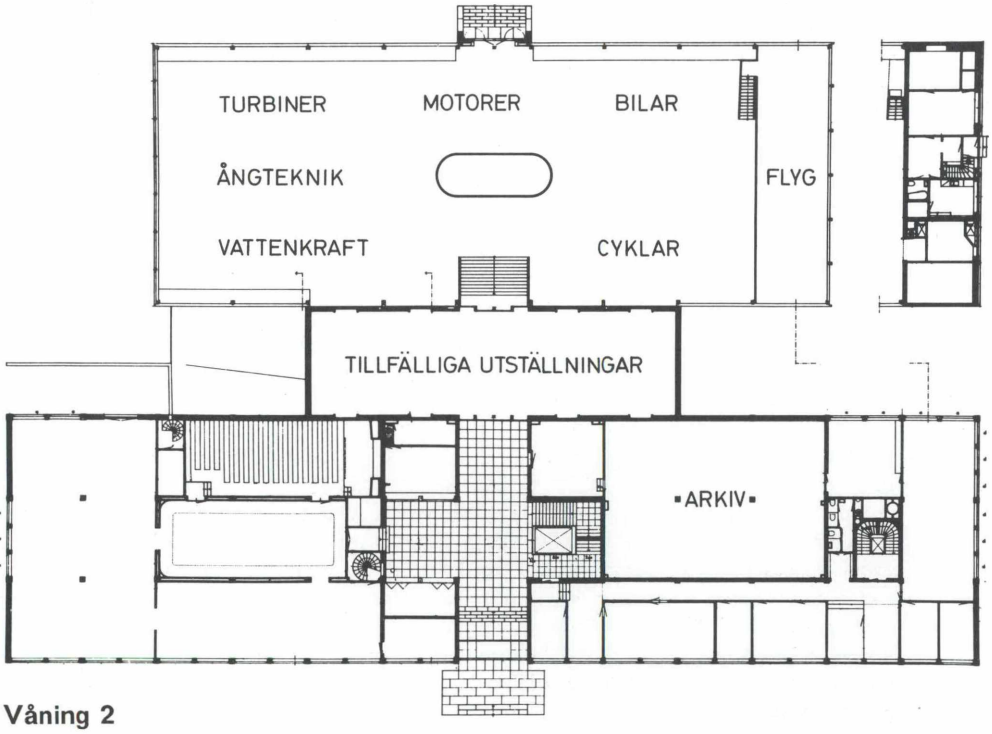
Det område på Norra Djurgården i Stockholm som statsmakterna upplät åt Tekniska Museet från den 1 juli 1933 utgjorde västra delen av den mark som tidigare disponerats av Livregementets dragoner. På området fanns vid tillträdet fem byggnader. Tre av dem var uppförda i tegel, nämligen två stallbyggnader, som utgjorde områdets gränser i norr och söder, och ett ridhus, som bildade gräns i väster. De återstående två byggnaderna var av trä och utgjordes av ett stall, som låg där museets huvudbyggnad nu ligger, och ett exercishus, beläget inom den fyrkant som bildades av övriga byggnader. Avsikten var från början att norra stallet skulle ge rum åt utställningar av bruks- och verkstadsinteriörer, ridhuset skulle användas för tillfälliga utställningar och södra stallet skulle bli magasin för föremål som ej skulle utställas.

De uppgjorda planerna kunde emellertid ej realiseras i full utsträckning. Av de befintliga byggnaderna fick museet till en början blott förfoga över trästallet, de andra var upplåtna till förrådslokaler, huvudsakligen för militära ändamål. Trästallet revs emellertid, och på dess plats påbörjades på hösten 1934 uppförandet av museibyggnaden. Den stod klar den 18 maj 1936 och visades då för en representativ församling.

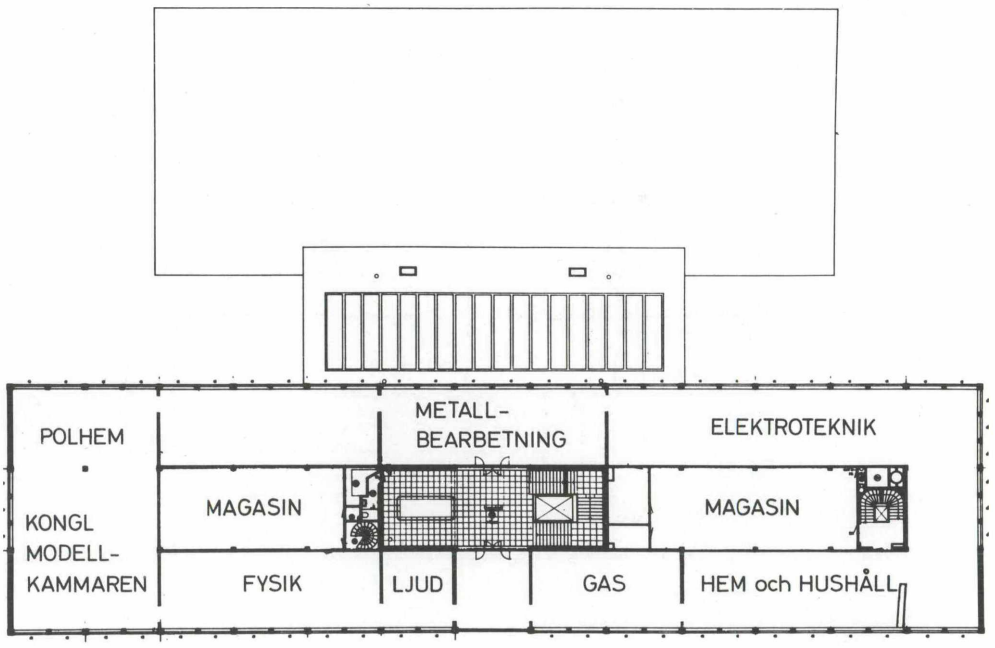
Sedan museibyggnaden kommit under tak, vidtog arbetet på att utvälja och göra i ordning de föremål som skulle ställas ut. För det ändamålet inrättades i det gamla exercishuset ett tillfälligt magasin och en renoveringslokal, där de för skådesamlingarna avsedda föremålen packades upp, konserverades och vid behov renoverades. De sorterades sedan enligt planerna för samlingarnas uppställning och fördes till de studiemagasin som finns upprättade inom varje våning i museibyggnaden. Ett antal större kraftmaskiner och fordon gjordes i ordning på samma sätt för att bilda stommen till maskinhallens utställning av föremål rörande kraft- och transportväsendet.

Museibyggnaden

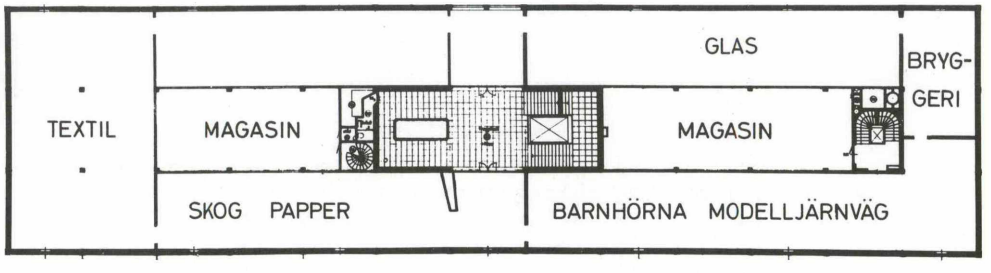

Våning 2

Våning 3

Våning 4

Museets skådesamlingar är fördelade på maskinhallen samt våningarna 1, 3 och 4 av huvudbyggnaden. Våning 2 eller entrévåningen rymmer administration, arkiv, filmsal och sal för tillfälliga utställningar.

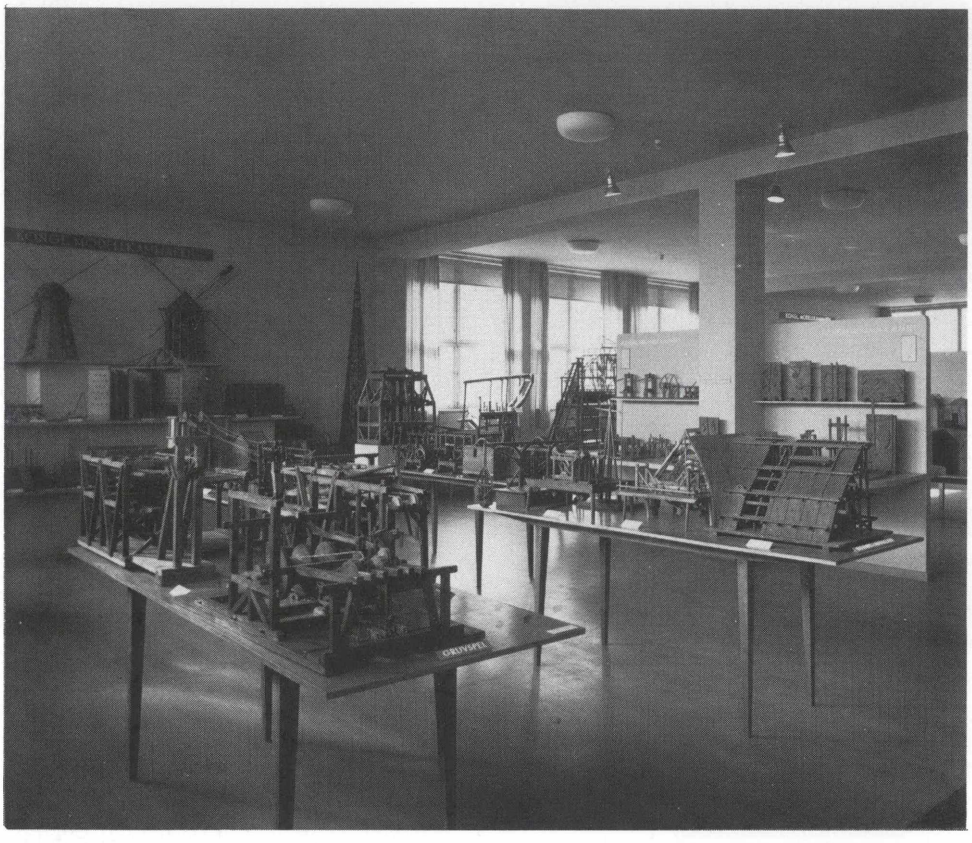

Utanför Tekniska Museet står alltsedan 1970 på en sockel av tegel en av de fyra "toureller" av gjutjärn som tidigare omgav den smäckra gjutjärnsspiran på Riddarholmskyrkan. Förslaget att ersätta den 1835 nedbrända träspiran med en gjutjärnsspira kom möjligen från Samuel Owen, men det var skulptören Erik Gustaf Göthe som gjorde de första skisserna. De omarbetades av arkitekten Fredrik Blom. Konstruktionsritningarna utfördes av arbetschefen A. Moberg vid Åkers Styckebruk, som göt spirorna av järn framställt av sjömalm vid Åminne Bruk i Småland. Det besvärliga monteringsarbetet leddes av Moberg och blev färdigt 1839.

Tyvärr visste man vid denna tid inte mycket om korrosionen och dess orsaker. Enligt kontraktet skulle packningar av bly läggas in i fogarna mellan gjutjärnsdelarna, men man var sparsam och bytte ut blyet mot ett "järncement" av svavel, salmiak och borrspån. Vid fuktig väderlek uppstod i fogarna ett galvaniskt element med svår korrosion som följd. Angreppen befanns 1965 så svåra att först de fyra tourellerna och sedan även huvudspiran måste tagas ned för utbyte av skadade delar och rostskyddsbehandling. En av de nedtagna tourellerna skänktes av K. Byggnadsstyrelsen till Tekniska Museet.

Delar ur Christopher Polhems "mekaniska alfabet" och några modeller ur Kongl. Modellkammaren. Foto: Olof Ekberg

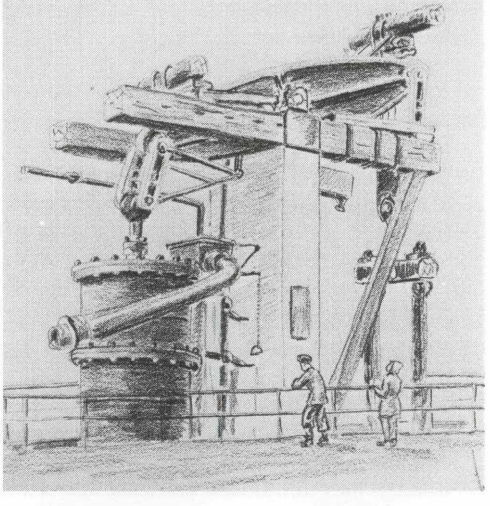
Kongl. Modell-kammaren

Kongliga Modellkammaren var det officiella namnet på den i hela Europa berömda samling av modeller som från 1757 till 1802 fanns att se i rikssalen och angränsande rum i Kungshuset på Riddarholmen. Dess historia gick tillbaka till det Laboratorium Mechanicum som 1697 inrättats på Kungsholmen under inseende av Christopher Polhem och som från 1701 till 1735 var knutet till hans manufakturverk i Stjärnsund. Efter dettas brand 1737 och sedan riksdagen dragit in anslaget till laboratoriet skaffade sig överintendenten C. J. Cronstedt, som varit Polhems lärjunge 1729, kunglig fullmakt att till rum i det ännu ej färdiga slottet i Stockholm samla ihop vad som då fanns kvar av Polhems modeller. I de oeldade slottsrummen for modellerna illa, men den energiske Cronstedt framtvang 1757 deras flyttning till Kungshuset. Tillsammans med modeller från Bergskollegium och andra verk och från Cronstedts maskin- och modellkabinett på Fullerö bildade de så den berömda Kongl. Modellkammaren. Genom tillskott från många håll växte samlingen så att den 1801 räknade bortåt 400 nummer. Vid Kungshusets brand 1802 blev samlingen åter husvill men 1805 fick den rum i det s. k. modellkammarhuset vid Mästersamuelsgatan, en tid under Lantbruksakademiens inseende. Från 1826 disponerades samlingen av Teknologiska Institutet och från 1876 av K. Tekniska Högskolan, där den tycks ha fallit i glömska. Är 1925 fick Tekniska Museet vården av vad som då återstod; ett antal av vanvård och hårdhänta flyttningar illa åtgångna modeller och omkring 8 000 lösa bitar och smådelar. Renoveringen avbröts av andra världskriget, då samlingen låg förpackad, klar för evakuering, men fullföljdes sedan så att den återuppståndna Kongl. Modellkammaren kunde öppnas i maj 1947. Som bilden visar var modellerna då uppställda på långa bord, liksom man vet att de var i slutet av 1700-talet. Ökad besöksfrekvens och museets otillräckliga resurser för effektiv vakthållning framtvang 1968 en mera skyddad uppställning av de oersättliga modellerna.

Maskinhallen

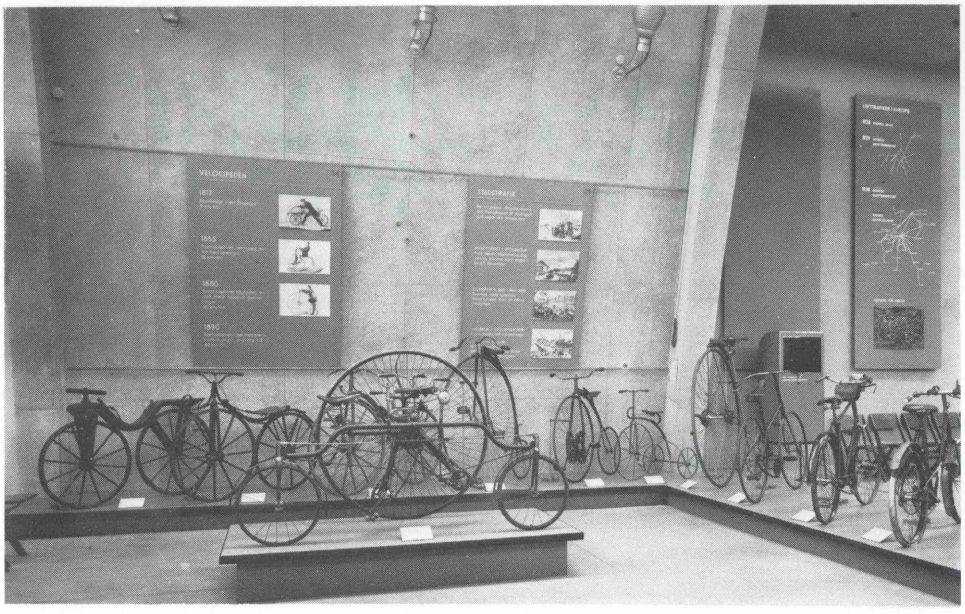

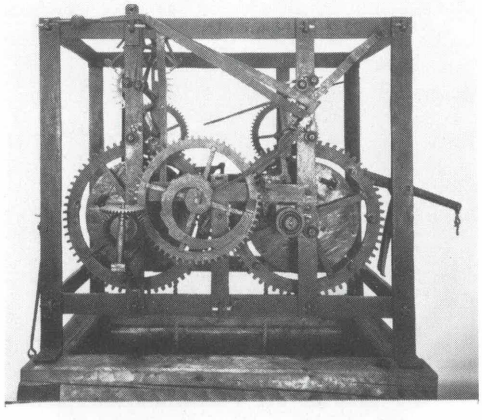
Tekniska Museets maskinhall med sina imponerande mått, en längd av nära 60 m, en bredd av över 23 m och en höjd av omkring 12,5 m i hjässan, byggdes med ett unikt föremål som centrum. Det var den äldsta till vår tid bevarade ångmaskinen i Sverige, den balansångmaskin som Samuel Owen år 1832 levererade från sin verkstad i Stockholm till Höganäs Stenkolsgruvor. Den kunde uppfordra 4½ kubikmeter vatten per minut från 73 meters djup. Den var i gång till 1903 och gruvbolaget skänkte den till Tekniska Museet. Bilden togs någon gång i maj 1936. Med den Owenska maskinen som medelpunkt arrangerades maskinhallens olika avdelningar, alla ägnade temat kraft och transport. De var i huvudsak monterade då maskinhallen högtidligt invigdes den 24 mars 1938.

Den Owenska maskinen har varit ett tacksamt motiv för många besökares ritstift. Så här tedde den sig för Lennart Ekholm år 1945.

Muskelkraft

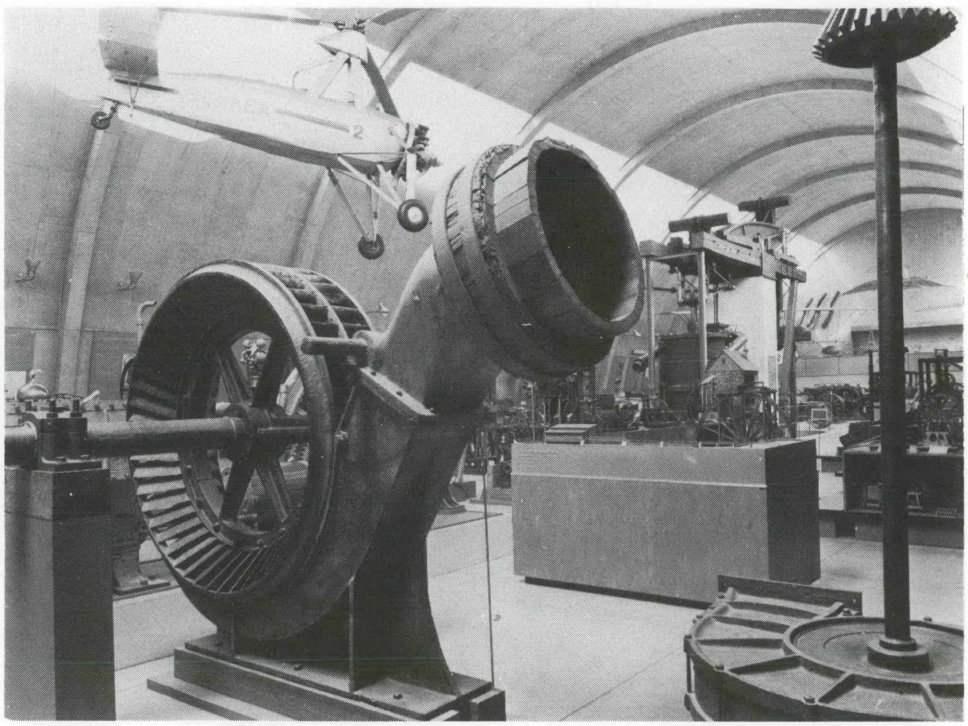

Nordöstra hörnet av maskinhallen är ägnat åt den maskin som kallades velociped, då bilden togs 1938, men som nu heter cykel. Man kan där följa hur höghjulingen, som var ganska osäker för "hjulryttaren", blev säkerhetsvelociped med kedjedrift till bakhjulet och hur denna i sin tur gav upphov till promenadcykel, sportcykel och racercykel. Cykeln illustrerar de båda teman som maskinhallen är ägnad åt: kraften, här muskelkraften, och transporten. Motorcykeln och mopeden visar hur muskelkraften får vika för motorkraften. Av bilderna på väggen kan man lära, att cykeln som nu är ett nyttigt redskap i vardagsmänniskans tjänst, en gång var uteslutande ett sportredskap och en statussymbol.

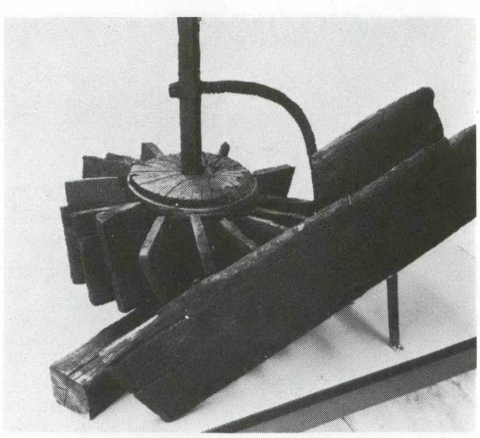
Lodet som driver verket i ett tornur är ett exempel på att muskelkraft kan magasineras.

Tornuret som står vid trappan i maskinhallen har suttit i tornet till Maria Magdalena kyrka i Stockholm. Det har på stativet inskriften Stiernsund A:o 1765 n:o 34 C.G., som visar att det tillverkats i Christopher Polhems manufakturverk i Stjernsund av tornurmakaren mäster Matts Mattsson Grusell. Han hade varit gruvdräng i Falun och lärts upp av Polhem, som gav honom betyget "den förste, äldste och färdigaste Uhrmakare och Wärckmästare vid Stjernsund". Det var också Grusell som 1765 satte upp uret i kyrkans torn. Det var i drift till 1910, då det monterades ned för att längre fram av Sveriges Urmakareförbund deponeras i Tekniska Museet.

Vattenkraft

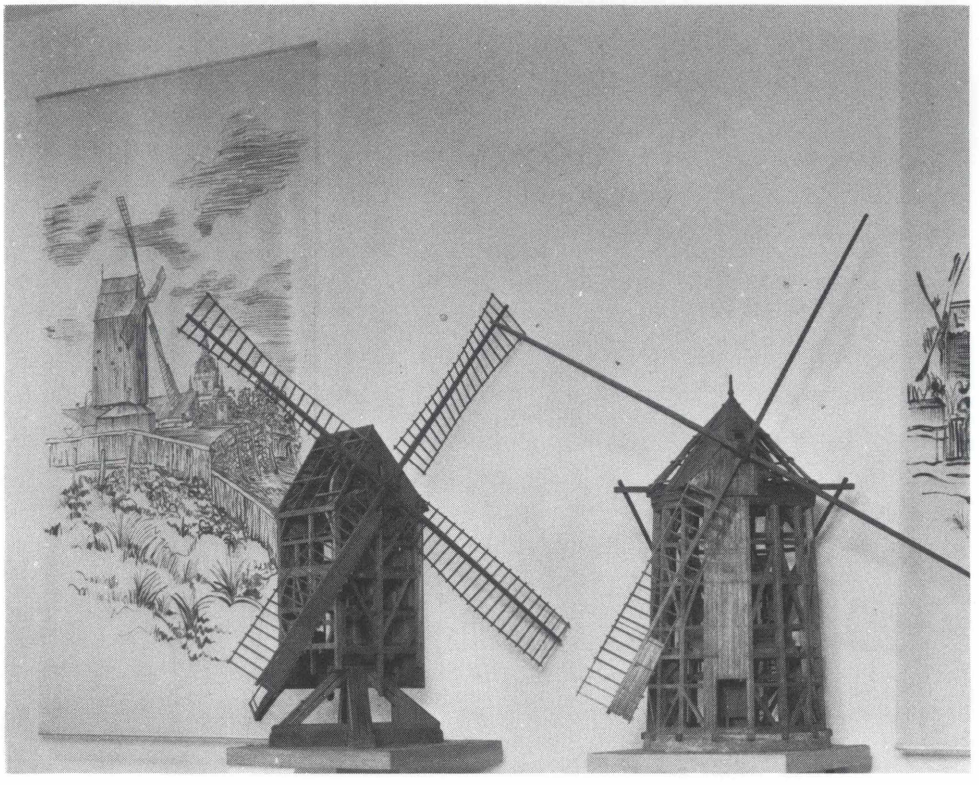

Vattenmotorerna har sin plats i maskinhallens sydöstra hörn. Där finns, i original eller som modell, nästan alla sorters vattenhjul och vattenturbiner som använts i Sverige. Äldst av turbinerna är en Fourneyron-turbin, tillverkad av Trollhätte Werkstad år 1858. Den drev en mjölkvarn i Västergötland ända till 1952, alltså i nära 100 år. Det senaste på turbinområdet representeras av österrikaren professor V. Kaplans turbin med rörliga skovlar. I museet finns såväl en vattendriven modell som uppfinnarens experimentmodeller, vilka hans hustru Margareta Kaplan skänkte museet efter sin makes död. Foto: Hans Hammarskiöld

Vattenhjulet var från medeltiden och fram till början av 1800-talet, då vattenturbinen kom i marknaden, så gott som den enda drivmotorn i den svenska industrien. Vattenhjulet hade horisontell axel och vattnet verkade huvudsakligen genom sin tyngd. Allt efter sättet för vattnets inledning på hjulet talade man om överfallshjul, bröstfallshjul och underfallshjul. I museets samlingar finns modeller av alla tre slagen. — Skvaltan, som är äldre, hade vertikal axel och drevs av vattnets stöt. Skvalthjulet på bilden drev en husbehovskvarn i Halland och kom till museet 1937.

Vindkraft

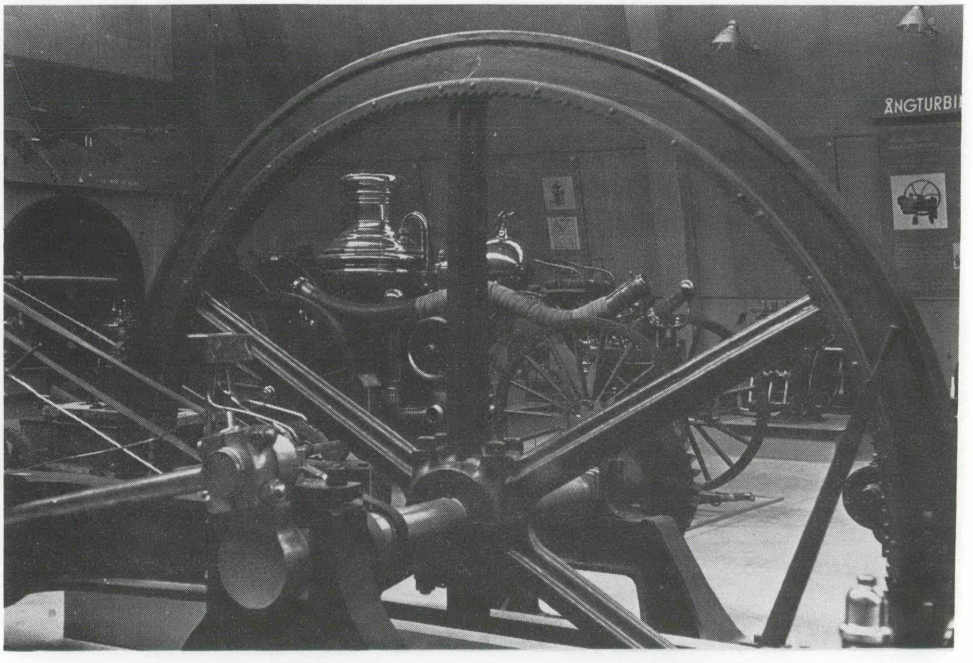

Jonas Norbergs väderkvarnsmodeller från 1770 i Kongl. Modellkammaren.

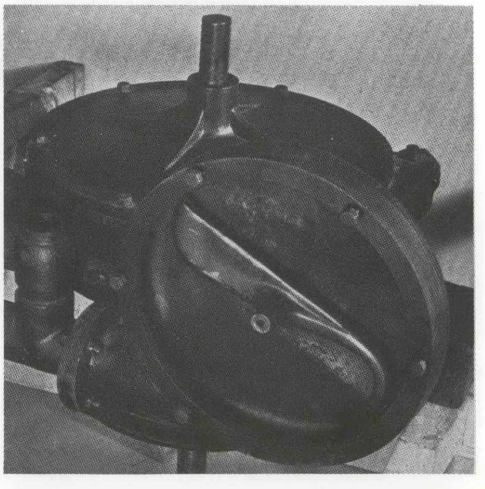

Då inget vattenfall stod till buds fick man i forna tider ta vinden till hjälp för att driva mjölkvarnar, oljekvarnar och sågkvarnar. I Stockholm fanns väderkvarnar snart sagt på varje bergknalle, men av dem finns nu bara oljekvarnen vid Valdemarsudde och mjölkvarnen vid Skanstull kvar, fastän berövade sina vingar. Två andra finns i modell på Tekniska Museet. Den ena, som kallades "Finskan", hade förts över från Finland till Stockholm och blev 1645 uppförd på Pelarbacken på Söder. Den revs 1882. "Finskan" var en fotkvarn, stod alltså på en fot och hela kvarnen vreds alltefter vindens riktning. Den andra modellen visar "Stora Tisan", en holländsk kvarn, där endast takhuv och vingar behövde ställas in efter vinden. Den stod 1740 vid Rådmansgatan men flyttades 1887 till Rolsta inte långt från Märsta i Uppland, där den fortfarande står kvar.

Ångkraft

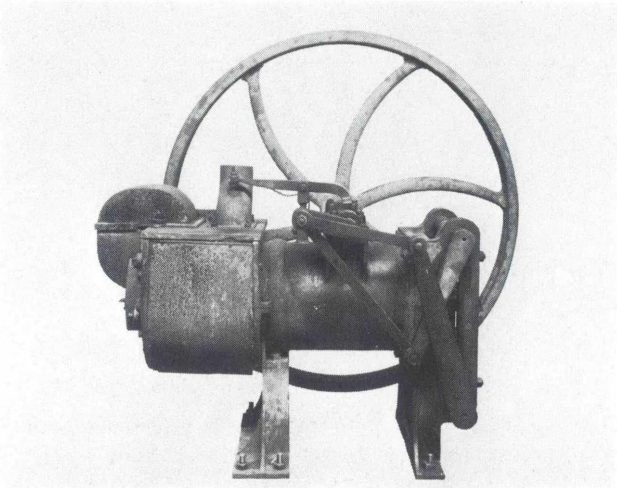

Ångmotorerna tar upp en stor del av utrymmet i södra delen av maskinhallen. Upptakten ti denna avdelning är en rörlig modell i skala 1:10 av vårt lands första ångmaskin, Mårten Triewalds år 1728 uppställda "eld- och luftmaskin" vid Dannemora gruvor. Strax intill ser man det väldiga svänghjulet till en liggande ångmaskin, byggd år 1876 vid Kockums Mekaniska Verkstad i Malmö för invallningsanläggningen "Pynten" vid Kristianstad. Där drev den Archimedes vattenskruv. Museet äger också prov på kolvångmaskiner från Bolinders Mekaniska Verkstad i Stockholm, bl. a. en stående maskin från 1855. Föremål och modeller på ångturbinavdelningen belyser de banbrytande insatser som på detta område gjorts av de svenska uppfinnarna Gustaf de Laval (Laval-turbinen) och bröderna Birger och Fredrik Ljungström (STAL-turbinen).

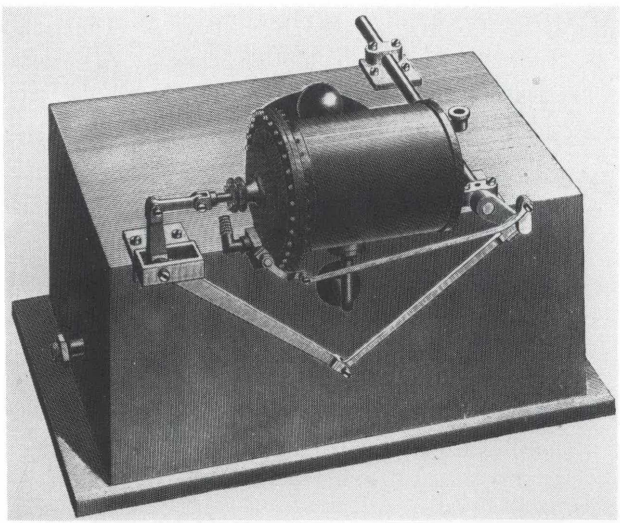
Gustaf de Lavals första ångturbin var en S-formad reaktionsturbin, som byggde på samma idé som Herons klassiska kula. Hans avsikt var att erhålla en lämplig drivmotor för sin separator. Redan på 1870-talet arbetade han på problemet, men patenterade sin uppfinning först 1883. Blott ett fåtal exemplar tillverkades. Museets exemplar, som är försett med snäckväxel för utväxlingsförhållandet 45:1 levererades av AB Separator så sent som 1891 till Ryningsnäs egendom och var i bruk ända in på 1920-talet.

Varmluftsmaskinen

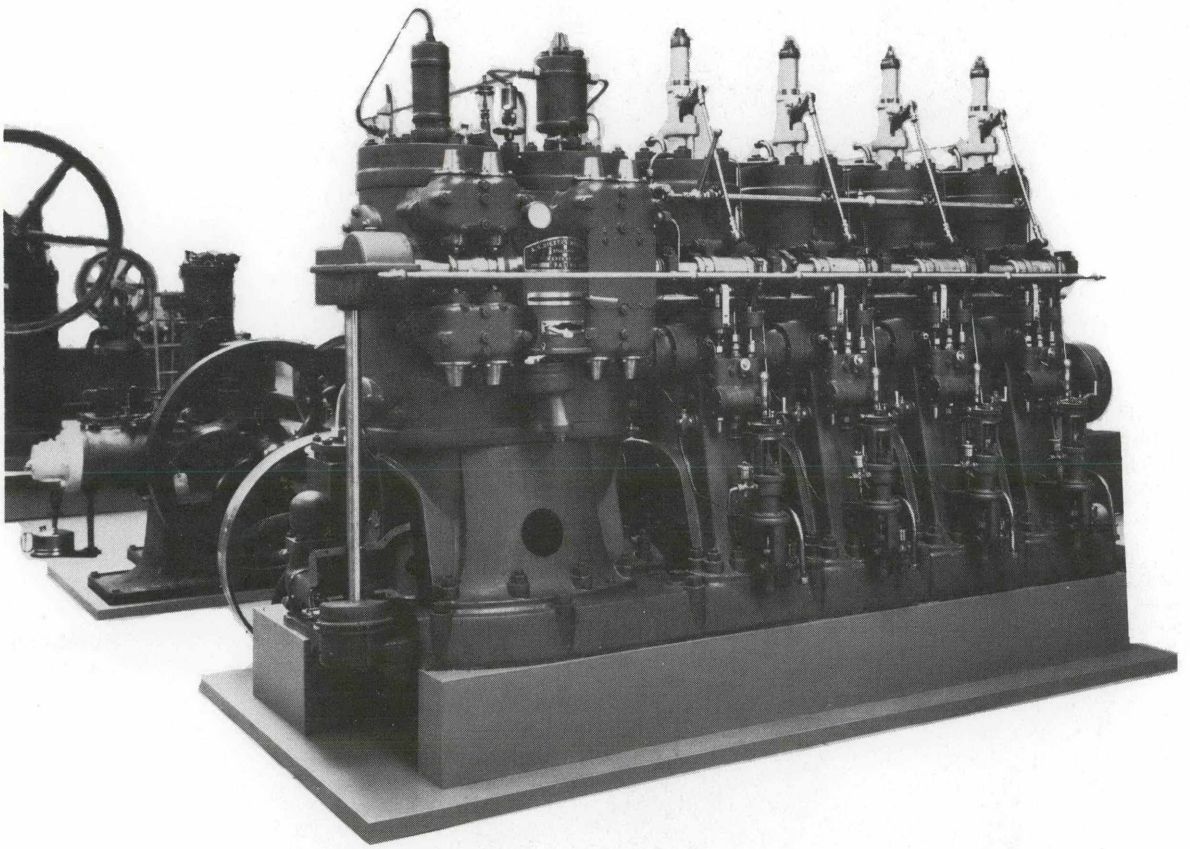

Problemet att åstadkomma en billig, lättskött och ofarlig motor för smärre kraftbehov sysselsatte många konstruktörer i början av 1800-talet. Då John Ericsson år 1826 lämnade Sverige var hans avsikt att i England söka exploatera den "eldmaskin" som han konstruerat. Det lyckades nu inte, men i Amerika fortsatte han sitt arbete, och den "Caloric engine for domestic purpose" som han fick färdig 1855 blev en stor framgång i Amerika. I Sverige försäkrade sig inte mindre än 14 företag om tillverkningsrätten, men gasmotorn hade då kommit i marknaden och den påräknade framgången uteblev i Sverige. — Den här avbildade maskinen torde vara tillverkad omkring 1860 vid Brevens Bruk.

Solenergi

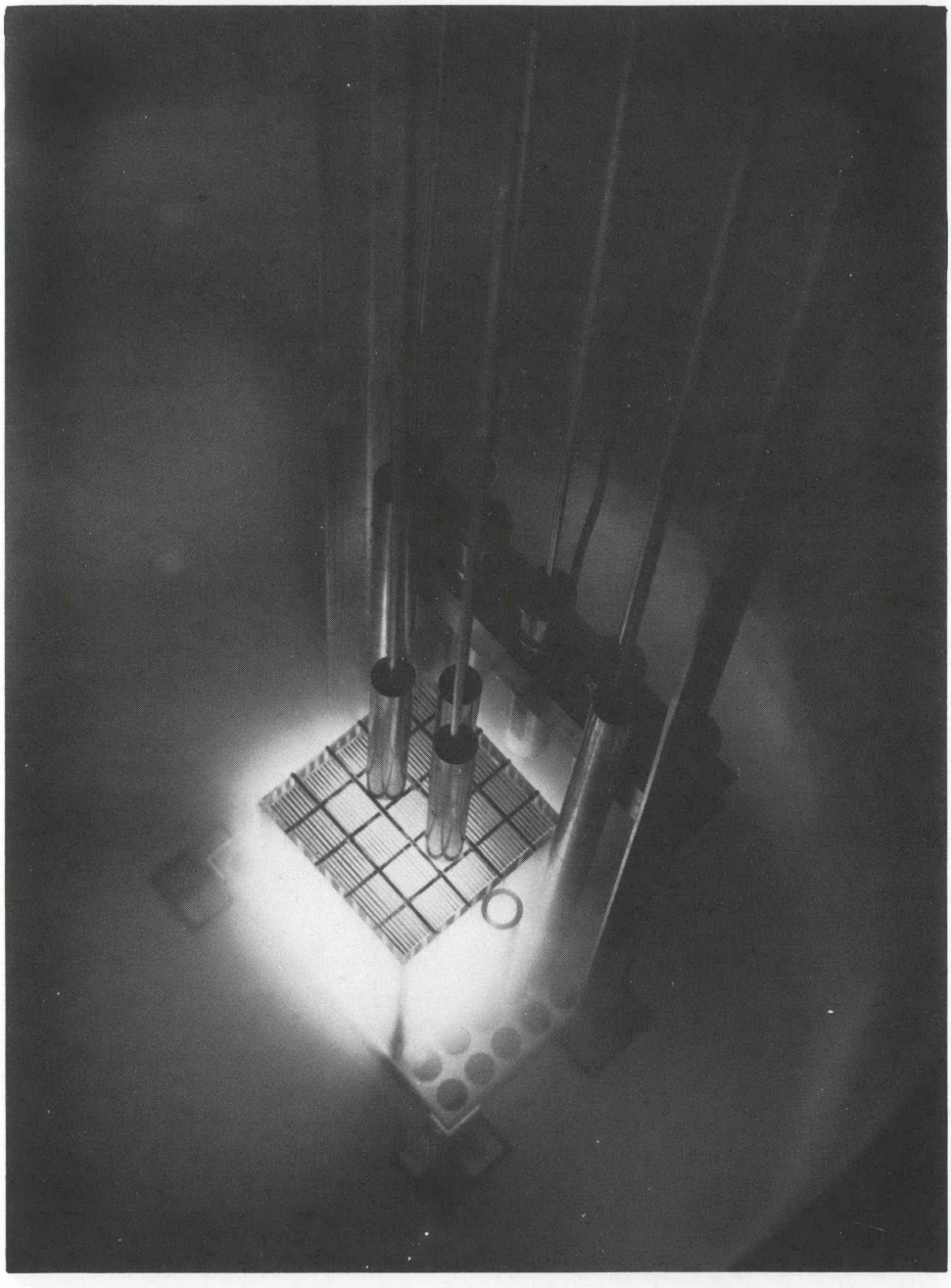
Bland Tekniska Museets många föremål med anknytning till John Ericsson finns ett glasprisma som möjligen har samband med hans långvariga och dyrbara försök att utnyttja solenergin för kraftalstring. Han lär ha byggt 26 olika "solmaskiner", och den på bilden visade ångmaskinen med kondensorn inbyggd i fundamentet lär enligt John Ericssons uppgift i hans publikation "Radiant heat" år 1877 vara den första motor som drivits med solenergi. Det är alltså ett hundraårigt problem som i våra dagar åter blivit aktuellt.

Förbränningsmotorn

Museets samling av förbränningsmotorer är omfattande och innehåller många unika ting. Till de äldsta föremålen hör en atmosfärisk gasmotor enligt N. A. Otto's och E. Langen's system av år 1866. Den har deponerats i museet av Tekniska Högskolan. Den tillverkning av fotogen- och råoljemotorer som blomstrade upp vid sekelskiftet är representerad av de flesta märken. Till de unika maskinerna får man räkna den ena av de två första i Sverige tillverkade dieselmotorerna. Den byggdes 1899 av Nya AB Atlas för AB Diesels Motorers då anlagda verkstad vid Sickla och levererades året därpå till Statens Järnvägar för en pumpstation vid Tomteboda. Den nedmonterades först år 1942 och överlämnades till museet 1953 vid en högtidlighet som övervars av Rudolf Diesels maka och döttrar. Unik är även en reversibel marinmotor av Jonas Hesselmans konstruktion, tillverkad 1908, en av de två första.

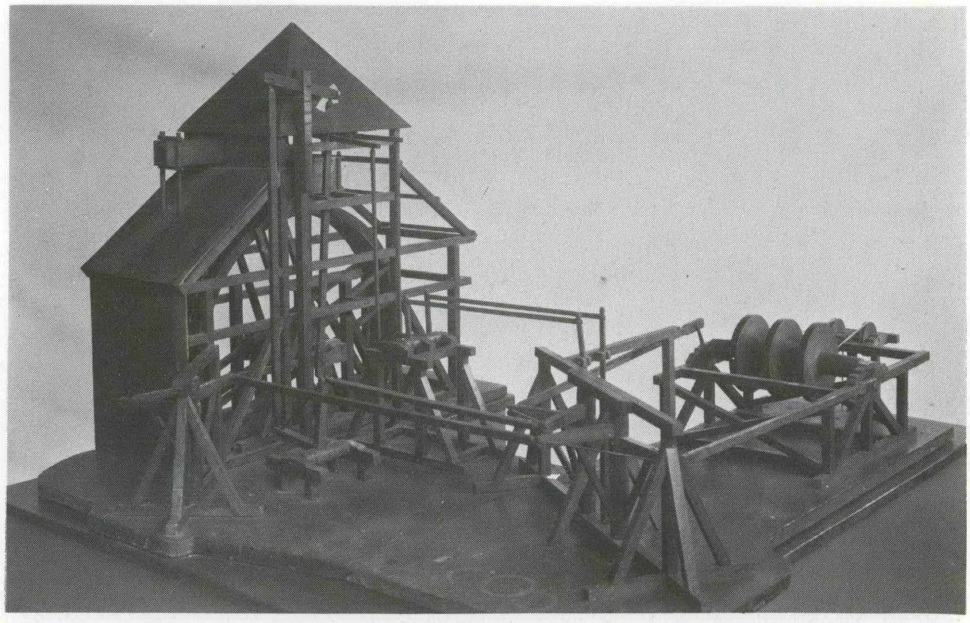
Kärnenergi

Av lättförståda skäl har museet inte många föremål att visa som kan belysa kärnenergins användning för kraftalstring. I maskinhallen finns en modell av den första svenska, numera nedlagda, reaktorn R 1, som byggdes av AB Atomenergi och togs i bruk 1954.

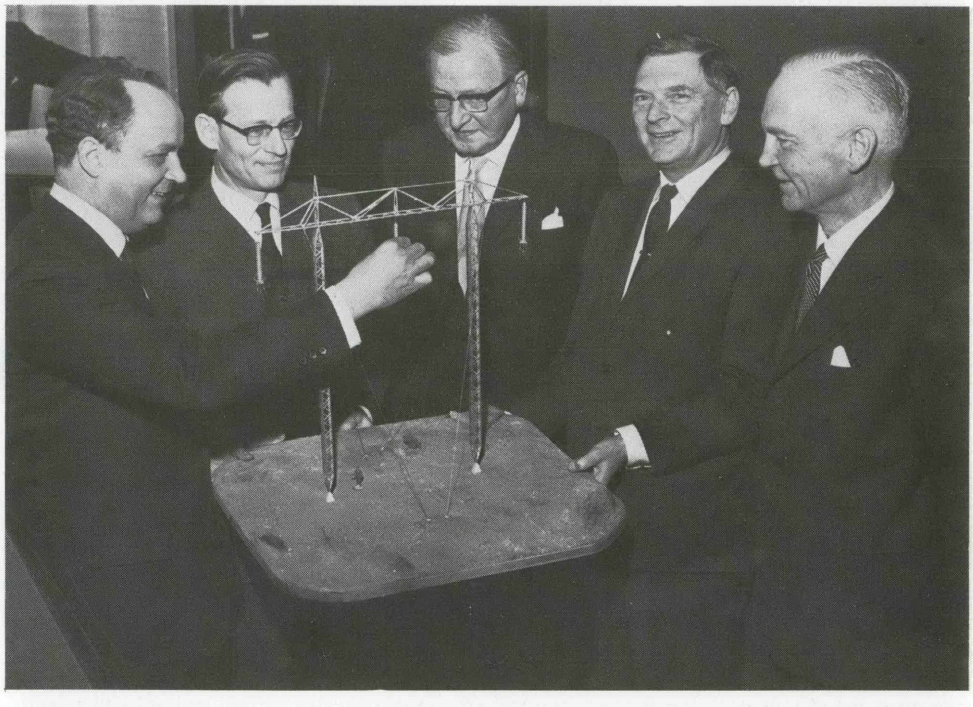
I museets Atomarium visades 1954 en modell i skala 1:6 av en reaktor för forsknings- och undervisningsändamål som utställdes vid atomkonferensen i Genève samma år. Bilden här ovan visar hur man med modellen kunde simulera den s. k. Čerenkov-effekten, ett ljusfenomen kring kärnan i reaktorn. Foto: Torsten Wilner.

Kraftöverföring 1701

Polhems uppfordringsverk vid Carl XII:s schakt i Falu gruva med stånggång mellan vattenhjul och spel.

Kraftöverföring 1965

Modell till kraftledningsstolpe för 380.000 volts linje, överlämnad till museet år 1965 av Generaldirektör Eric Grafström i Vattenfallsstyrelsen. Foto: Sallstedts bildbyrå.

Bilar
Flyg

Av museets samling av bilar, över 40 stycken, kan naturligtvis blott ett fåtal utställas samtidigt. De har sin plats i maskinhallens norra del. Bland de märkligaste kan nämnas en Scania från 1902 med sin ursprungliga blå tygklädsel och lackering ännu i behåll. En Fordbil från 1903 är troligen den första i sitt slag i Sverige. En brandbil av Tidaholms tillverkning, levererad 1929 till Djursholm och 1957 av staden överlämnad till museet, bör också nämnas.

Bredvid och delvis över bilavdelningen är några av museets flygplan placerade och läktaren längst i norr ger plats åt en samling föremål och modeller, visande flygteknikens utveckling. En Junker F 13, upphängd i taket, är ett av de första trafikplanen i Sverige. Anmärkningsvärd är också en La Ciervas autogiro, flitigt använd på spaningsuppdrag under andra världskriget. Föremål med anknytning till svenska flygpionjärer såsom S. A. Andrée, Carl Cederström och Enoch Thulin finns också på denna avdelning.

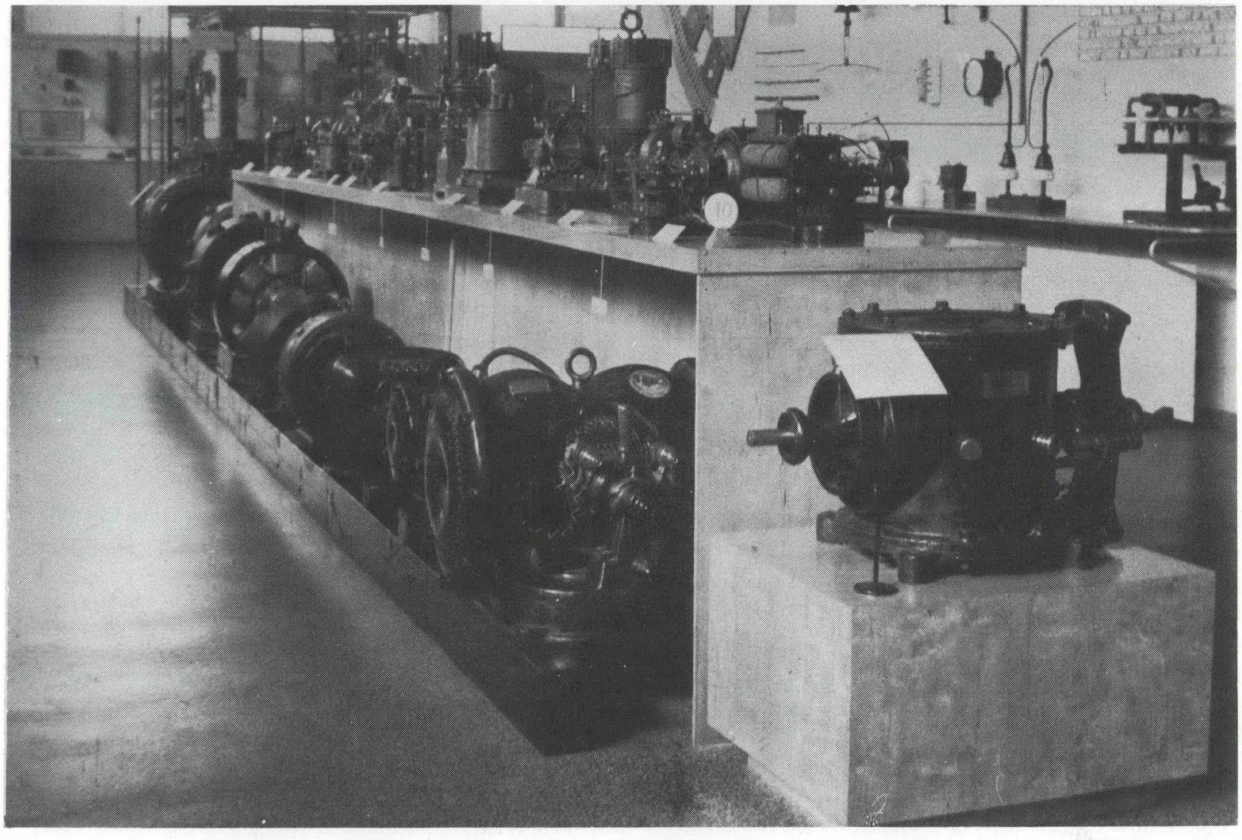
Gruvor Hyttor Metall-manufaktur

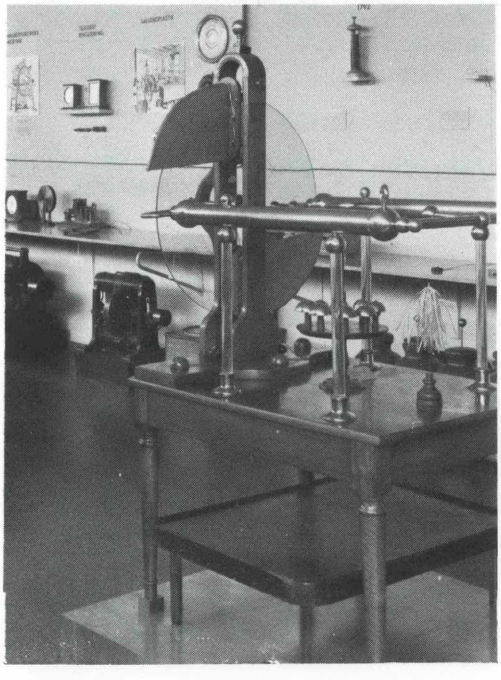
Museets järngruva, öppnad 1938, befinner sig under maskinhallens golv. Man sökte göra den så naturtrogen att en besökande fick intrycket att han befann sig i en riktig gruva och kunde göra bekantskap med miljö, arbetsmetoder och redskap i en dåtida sådan. Museets stenkolsgruva, som öppnades något år senare, visar ett snitt genom en arbetsort i en skånsk kolgruva. I avdelningen järn och stål kan man studera masugnsarbetet i bilder och modeller samt hammarsmidet i en lancashiresmedja med härd, stångjärnshammare och redskap. Prover på olika produkter och en samling järnstämplar kompletterar framställningen.

I angränsande rum kan bland annat studeras en kopia av Polhems valsverk, byggd efter samtida modeller och ritningar och vederbörligen avprovad efter färdigställandet. Andra delar av utställningen visar arbetsmetoder och redskap för olika slags järnmanufaktur jämte råmaterial och färdiga produkter.

Samlingarna visar även kopparhanteringen vid olika tider samt framställningen av aluminium och därav utförda produkter.

Den som vill veta mera om metallernas bearbetning bör inte försumma att bese en samling verktygsmaskiner i tredje våningen. Där finns bland annat en gammal trotjänare, en svarv för grova arbetsstycken, tillverkad i Samuel Owens verkstad på Kungsholmen i början av 1800-talet. Sannolikt hade den varit i tjänst i mer än 100 år, då den 1940 överlämnades till museet av Åkers Styckebruk.

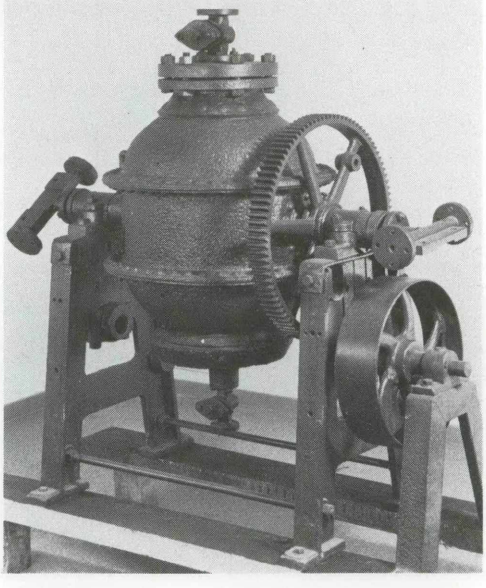
Elektriska avdelningen

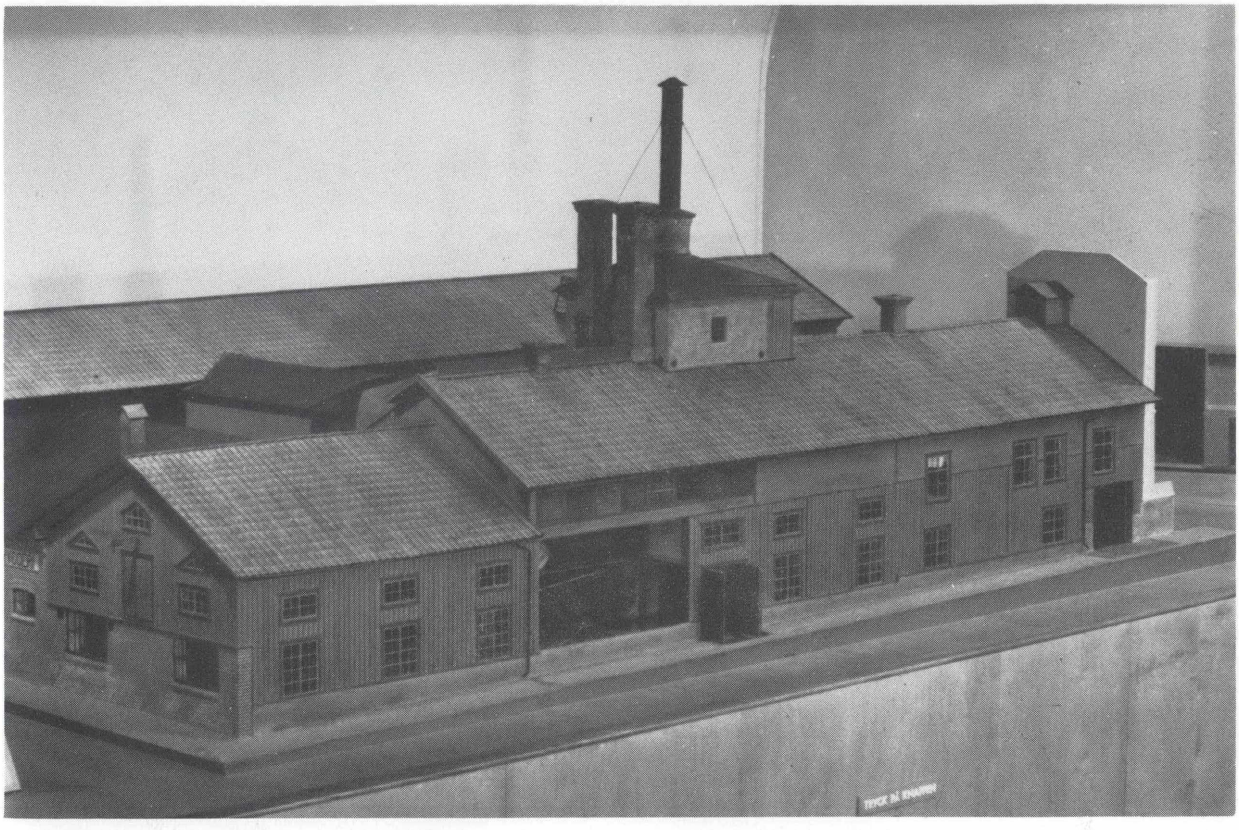
Tekniska Museets avdelning för elektroteknik, belägen i museets tredje våning, öppnades 1944 efter många års arbete. Det var ingen lätt sak att ur de omfångsrika samlingarna välja ut just de föremål som bäst kunde visa utvecklingen från 1700-talets maskiner för friktionselektricitet till 1900-talets splitternya televisionsapparat. Inte heller var det möjligt att visa den elektriska energins framställning, distribution och användning på ett så påtagligt sätt som vattnets arbete i vattenhjulet och arbetssättet hos stånggång, pump och spel. Man valde att i ett "elektroteknikens ABC" låta besökaren själv bekanta sig med de apparater som Faraday, Örsted och andra använde i sina klassiska försök, för att sedan följa utvecklingen på olika områden genom historiska serier av föremål. En serie fick exempelvis visa den elektriska belysningens utveckling från båglampan till lysämnesröret. Utan att i fullständighet söka konkurrera med Telegrafverkets museum, som redan fanns, visade man samlingar av telegraf-, telefon- och radioapparater, ja även en televisionsapparat, som dock inte kunde visas i drift.

Skog, trä, cellulosa, papper

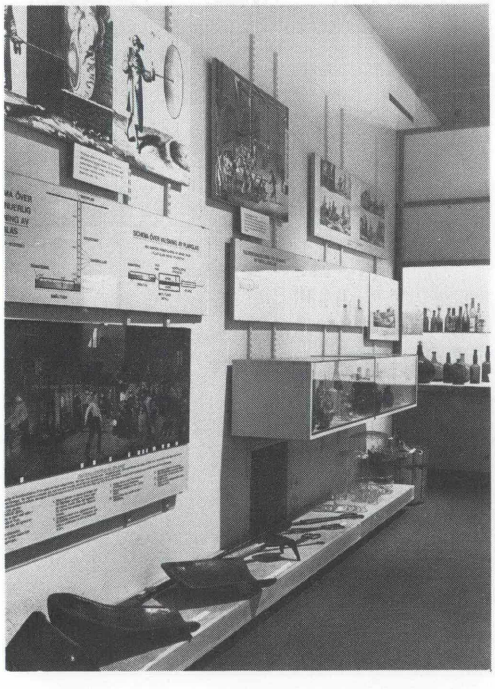
Delar av museets fjärde våning är f. n. stängda i och för reparation och den omfångsrika textilavdelningen är av denna anledning inte tillgänglig för besök. Den största avdelningen i denna våning är skogen, öppnad 1959. I montrar och på hyllor kan besökaren göra sig bekant med kolmilor och tjärdalar, sågverkens produkter, olika metoder att göra cellulosa och papper samt produkter framställda enligt dessa metoder. Sevärda ting på avdelningen är i synnerhet en modell av Tekniska Museets handpappersbruk i Ösjöfors i Småland, anlagt 1777, pappersmaskin av år 1912 från Karlstads Mekaniska Werkstad, prov på ett papper, daterat till ca 250 e.Kr. och hemfört av Sven Hedin från Östturkestan samt ett annat prov på papper, framställt 1751 vid Östanå pappersbruk av enbart sågspån. — Den lilla bilden visar en kokare med dubbla väggar för indirekt kokning, använd vid brukspatron Johan Ekmans försök att framställa sulfatmassa vid Gustafsfors 1884.

Bryggeri

Det märkligaste föremålet på bryggeriavdelningen torde i mångas ögon vara en modell av det på 1840-talet anlagda J. Krönleins bryggeri i Trollhättan, nedlagt år 1930.
Foto: BM-bild.

Glas

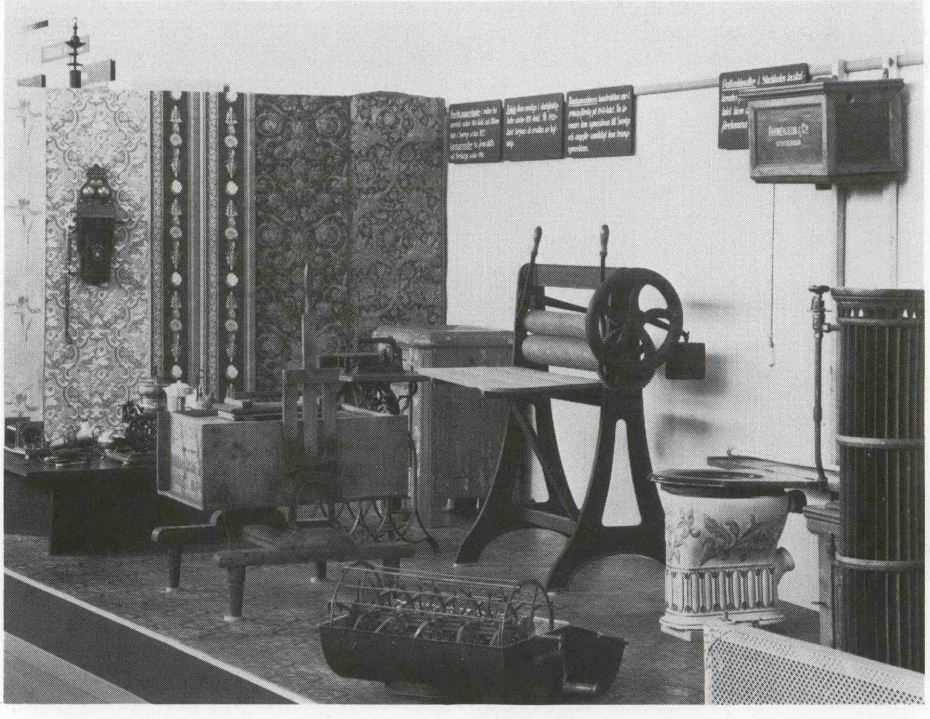
Glasavdelningen i museets fjärde våning är den senast öppnade, färdig jubileumsåret 1974.

Stadsgas

Utställningen stadsgas öppnades 1943 i museets tredje våning. Foto: Hans Hammarskiöld.

Hem o. hushåll

Utställningen teknik i hem och hushåll öppnades 1951 i samma våning.
Foto: Hans Hammarskiöld.

Denna bild togs en dag på vintern 1972 då skolorna hade vinterlov och skaror av ungdom besökte museet. — I bakgrunden ses ett nyförvärvat, tillfälligt utställt föremål, en offsetpress, avsedd att ingå i en planerad avdelning för grafisk teknik.

Teknik i miniatyr

Tekniska Museet äger modeller av många slag. En del är miniatyrkopior av föremål eller anläggningar som är för stora för att kunna visas i museet på annat sätt. Andra har stått i undervisningens tjänst, särskilt påtagligt gäller detta modellerna i Polhems mekaniska alfabet. Några torde ha förfärdigats som arbetsuppgift av elever vid tekniska skolor, andra av uppfinnare som velat övertyga sig själva eller andra om riktigheten i en idé eller ett uppslag. Många har säkerligen haft till uppgift att lämna information vid en tid då varken ritkonsten eller konsten att "läsa" en ritning varit särskilt utvecklad, och ett liknande syfte har nog även en eller annan sentida reklammodell haft. Men vid sidan av dessa modeller med ett praktiskt syfte har museet även en eller annan modell, skapad av en yrkesman, när han inte haft något annat att göra, eller av en "amatör" som fritidssysselsättning. Detta slags "Teknik i miniatyr" har förmåga att fängsla den stora allmänheten; en utställning med namnet "Teknik i miniatyr", som Tekniska Museet arrangerade 1943, drog 40 000 besökare på fem veckor.

Modelljärnvägen är också teknik i miniatyr med förmåga att fängsla stora och små.